

بررسی تاثیر سرمایه فکری بر عملکرد آموزشی معلمان

۲۰ | صفحه

ساراطالبی*^۱، راضیه تقی زاده کورعباسلو^۲، فیروزه کریمی^۳

تاریخ پذیرش: ۱۰ اسفندماه ۱۴۰۳

تاریخ دریافت: ۱ آذرماه ۱۴۰۳

چکیده

سرمایه گذاری بر روی سرمایه فکری در آموزش، یک استراتژی کلیدی برای بهبود عملکرد آموزشی و دستیابی به اهداف آموزشی است. تحقیق حاضر با هدف بررسی بررسی تاثیر سرمایه فکری بر عملکرد آموزشی معلمان انجام گرفته است. جامعه آماری این تحقیق را معلمان مدارس متوسطه دوم شهر پارس آباد حدودا به تعداد ۱۸۰ نفر تشکیل می دهند. حجم نمونه بر اساس جدول مورگان برابر با ۱۱۸ نفر می باشد. روش نمونه گیری در این تحقیق، نمونه گیری تصادفی ساده به صورت آنلاین بود. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه های استاندارد سرمایه های فکری صالحزاده (۱۳۹۱) و پرسشنامه عملکرد آموزشی زندی (۱۳۹۲) است. برای تجزیه و تحلیل فرضیه های تحقیق از آمار توصیفی و استنباطی رگرسیون خطی استفاده گردید. یافته های تحقیق نشان داد که سرمایه فکری تاثیر مثبت و معناداری بر عملکرد آموزشی دارد. به عبارت دیگر، افزایش سرمایه فکری منجر به بهبود عملکرد آموزشی می شود. این تاثیر از طریق افزایش دانش، مهارت ها و توانایی های افراد در سازمان ها و مؤسسات آموزشی قابل مشاهده است.

واژگان کلیدی: سرمایه فکری، عملکرد آموزشی، معلمان

^۱ *گروه آموزش متوسطه، هنر آموز حسابداری، آموزش و پرورش، استان اردبیل، پارس آباد. (نویسنده مسئول)
sara.t202111@gmail.com

^۲ گروه آموزش متوسطه، هنر آموز حسابداری، آموزش و پرورش، استان اردبیل، پارس آباد. asana
tagezadah@gemil. IR

^۳ گروه آموزش متوسطه، هنر آموز حسابداری، آموزش و پرورش، استان اردبیل، پارس آباد.

مقدمه

دنیای کنونی عصر دانایی است. امروزه دیگر مواهب و دارایی های طبیعی و مشهود کلید کامیابی جوامع و سازمان ها نیست، بلکه برخورداری از سرمایه های فکری و مدیریت این سرمایه هاست که در عرصه محیط پر تلاطم و چالشی رمز موفقیت محسوب می شود (مارواسچیوما^۴، ۲۰۰۴). امروزه همه می دانند که اینترنت و شبکه ی جهان گستر وب، پیام آور ظهور دوره جدیدی بنام عصر دانش و وداع با عصر صنعتی است. در عصر صنعتی که در دهه ۱۹۸۰ گردید بر تولید و توزیع انبوه تاکید می شد. اما در عصر دانش، آنچه که موجب موفقیت تجارت و صنعت می شود، دانش بشر است. این دارایی نامشهود به عنوان سرمایه فکری شناخته می شود و گسترش سرمایه فکری، حوزه حیاتی ایجاد منفعت است (مجتهدزاده، ۱۳۸۲: ۷). محیط کسب و کار مبتنی بر دانش، نیازمند رویکردی است که دارایی های نامشهود جدید سازمانی مثل دانش و شایستگی های منابع انسانی، نوآوری، روابط با مشتری، فرهنگ سازمانی، نظام ها، ساختار سازمانی و غیره را در بر گیرد. در این میان، نظریه سرمایه فکری توجه روزافزون محققان دانشگاهی و دست اندرکاران سازمانی را به خود جلب کرده است (قلیچ لی و همکاران، ۱۳۸۵، ص ۱۲۶).

سرمایه فکری، این منبع نامشهود، یکی از باارزش ترین منابع شرکت ها و سرمایه مهم در رشد کارآفرینی محسوب شده است. از این رو ضرورت توسعه و مدیریت سرمایه فکری، به الزامی جدی در سطح کلان ملی و حوزه کسب و کار تبدیل گردیده و با حرکت به سمت اقتصاد دانش پایه، به تغییر پارادایم حاکم در اقتصاد صنعتی منجر شده است، به طوری که می توان شاهد پیدایش اقتصاد مبتنی بر دانش بود که بنیان آن بر سرمایه فکری است (زنجر دار و همکاران، ۱۳۸۷، ص ۱). به تعبیری ساده، شاید بتوان سرمایه فکری را بسته دانشی تشکیل شده از مجموعه منابع نامشهود و پنهان، اصول، فرهنگ، الگوهای رفتاری، قابلیت، شایستگی ها، ساختارها، ارتباطات، فرایندها و پردازش های منتج از دانش محسوب کرد. بنیان دانش بر پایه برداشت های ذهنی استوار است و با شکل گیری اقتصاد دانشی، دانش در مقایسه با سایر عوامل تولید مانند زمین و سرمایه و ماشین آلات و ... اولویت بیشتری دارد، بطوری که در این نوع اقتصاد، دانش مهمترین عامل تولید و مزیت رقابتی سازمان ها محسوب می شود.

در اقتصاد دانشی، بر خلاف اقتصاد صنعتی، دارایی های فکری و بخصوص سرمایه انسانی، جزء مهمترین دارائی سازمان محسوب می شود و موفقیت بالقوه سازمان ها ریشه در قابلیت فکری آنها دارد. بنابراین نحوه مدیریت سرمایه فکری در سازمانها و نقش آنها بر کسب مزیت رقابتی می تواند در پیشبرد اهداف سازمانی نقش بسزایی ایفا کند (بطحایی، ۱۳۸۵).

یکی از ویژگیهای این دانش این است که نامشهود است یعنی غیر قابل لمس و غیر قابل محسوس است و ارزش گذاری و اندازه گیری آن خیلی سخت و مشکل است در صورتی که در گذشته سازمان ها با استفاده از روشهای حسابداری قادر بودند تا ارزش و اندازه عوامل تولید خود را به طور کامل محاسبه کنند.

^۴- Marr, Bernard and Gianni Schiuma

^۵- Knowledge-Based Economic

امروز این روش های حسابداری دیگر دارای کارایی لازم نیستند. دانش بعنوان یکی از مهمترین اجزای دارایی های نامشهود محسوب می شود. اگر در گذشته بیشتر داراییهای سازمانها مشهود بوده اند امروز قسمت اعظم دارایی های سازمانها نامشهود هستند.

با ورود به اقتصاد دانشی، به مدل جدیدی از داراییهای سازمان نیاز داریم. بطور کلی داراییهای سازمان را می توان به دو دسته کلی تقسیم کرد:

۱- داراییهای مشهود^۶: عبارت است از وجه نقد یا معادل وجه نقد و سایر دارائی هایی که انتظار می رود طی چرخه عملیاتی معمول قابل اندازه گیری بوده و مصرف یا فروخته شود ارزش ریالی داشته باشد مثل زمین، ساختمان، ماشین آلات، اثاثه و اموال

۲- داراییهای نامشهود^۷: این داریهها هم به دو دسته کلی تقسیم می شوند:

الف- داراییهایی که بوسیله قانون حمایت شده اند و به آنها عنوان مالکیت معنوی داده اند و شامل حق امتیاز ها، کپی رایتها، فرانشر و علائم تجاری است. برخی از موارد آن در تراز نامه منعکس می شوند.

ب- سایر داراییهای نامشهود که شامل سرمایه فکری است که تحت اصول اقتصاد فراوانی عمل می کنند یعنی با استفاده بیشتر از آنها، از ارزش آنها کاسته نمی شود و معمولاً در ترازنامه منعکس نمی شوند (نیک پور، ۱۳۹۰، ص ۱۱۳).

ارزیابی معلمان فرآیندی است که از طریق آن کیفیت حرفه‌ای آنها مورد قضاوت قرار می‌گیرد. عملکرد معلم در کلاس درس و تأثیر آن بر دانش‌آموزان، هسته اصلی این فرآیند است (بورگ^۸؛ ۲۰۱۸). ادبیات پژوهشی نشان می‌دهد که ارزیابی عملکرد معلمان امروزه توجه بسیاری از محققان و سیاست‌گذاران آموزشی را به خود جلب کرده است. اگرچه این سیاست‌ها از نظر ماهیت و رویه‌ها متفاوت هستند، اما روش‌های مختلفی برای ارزیابی عملکرد معلمان در سراسر جهان اجرا شده است. تکامل اصلی سیاست‌های آموزشی شامل تلاش‌های بیشتر برای پاسخگو کردن معلمان در قبال عملکرد و تأثیرات آنها بر دانش‌آموزان و مدارس است (یانگ و گریسوم^۹؛ ۲۰۱۶). امروزه، ارزیابی عملکرد معلمان توسط مدیران مدارس برای اهداف مختلفی مانند تصمیم‌گیری در مورد ادامه استخدام، ارائه بازخورد برای برنامه‌ریزی توسعه حرفه‌ای و تقویت کیفیت تدریس انجام می‌شود (هالینگر و همکاران^{۱۰}؛ ۲۰۱۴). به همین دلیل، در سیستم‌های جدید ارزیابی معلمان، نقش مدیران - به عنوان رهبران آموزشی - گسترش یافته است (عبدو^{۱۱} و همکاران، ۲۰۱۷). با بررسی مسئولیت واقعی کارمند (آنچه معلم قرار است انجام دهد) و تعیین استانداردهای شغلی، مدیران مدارس می‌توانند به فرآیند ارزیابی عملکرد معلمان کمک کرده و آن را بهبود

^۶- Evident Finances

^۷- Hidden Finances

^۸Borg

^۹Youngs, & Grissom

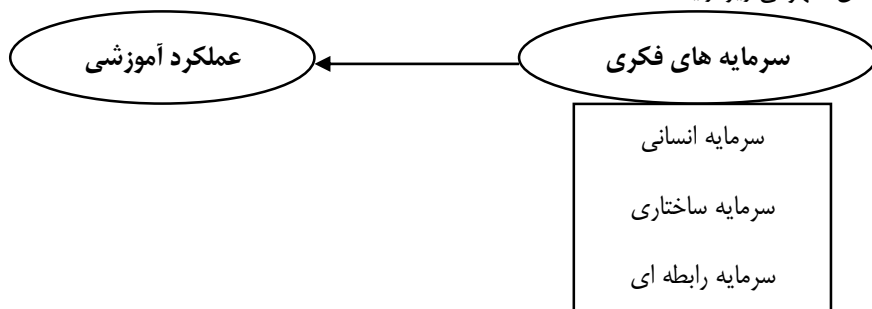
^{۱۰}Hallinger

^{۱۱}Abdo

بخشند (استرانگ و تاکر^{۱۲}، ۲۰۱۷). همچنین، نتایج ارزیابی عملکرد معلمان می‌تواند برای صدور مجوز ورود به حرفه معلمی، ابزاری قدرتمند برای یادگیری معلمان و وسیله‌ای برای بهبود آموزش مورد استفاده قرار گیرد (پچئون و چانگ^{۱۳}، ۲۰۰۶).

عملکرد آموزشی معلم به این اشاره دارد که معلمان چقدر مؤثر یادگیری دانش‌آموزان را تسهیل می‌کنند و به اهداف آموزشی دست می‌یابند. این شامل جنبه‌های مختلفی از جمله مدیریت کلاس درس، برنامه‌ریزی درسی، ارتباطات و توانایی ایجاد انگیزه و مشارکت دانش‌آموزان می‌شود. عملکرد معلم یک عامل حیاتی در نتایج دانش‌آموزان و موفقیت کلی آموزشی محسوب می‌شود (قاسمی و همکاران، ۲۰۲۳).

در تحقیق حاضر به دنبال بررسی تاثیر سرمایه فکری بر عملکرد آموزشی معلمان هستیم بر همین اساس مدل مفهومی زیر ارائه شده است:

شکل ۱: مدل مفهومی تحقیق

با توجه به مدل مفهومی فوق فرضیه اصلی به شرح زیر ارائه می‌شود:
فرضیه اصلی: سرمایه های فکری بر عملکرد آموزشی معلمان تاثیر دارد.

روش تحقیق

این پژوهش از نوع کاربردی می‌باشد. جامعه آماری این تحقیق را معلمان مدارس متوسطه دوم شهر پارس آباد به حدوداً تعداد ۱۸۰ نفر تشکیل می‌دهند. حجم نمونه بر اساس جدول مورگان برابر با ۱۱۸ نفر می‌باشد. روش نمونه‌گیری در این تحقیق، نمونه‌گیری تصادفی ساده به صورت آنلاین بود. اطلاعات این تحقیق به دو طریق میدانی و کتابخانه‌ای به دست آمده است که تکنیک گردآوری اطلاعات در این تحقیق، پرسشنامه‌های استاندارد سرمایه های فکری صالحزاده (۱۳۹۱) با ۳۳ گویه و پرسشنامه عملکرد

^۱Stronge & Tucker

^۲Pechione & Chung

آموزشی زندگی (۱۳۹۲) با ۲۵ گویه است. در این تحقیق ما از اعتبار صوری، برای ارتقا روایی سنجه‌های استفاده شده است.

برای بررسی آلفای کرونباخ پرسشنامه تحقیق حاضر ابتدا نمونه‌ای شامل ۲۵ پرسشنامه در بین پاسخگویان که به صورت کاملاً تصادفی انتخاب شدند پخش گردید و مقدار آلفا برای هر متغیر بالاتر از ۰/۷ بدست آمد. برای تجزیه و تحلیل فرضیه های تحقیق از آمار توصیفی و استنباطی رگرسیون خطی استفاده گردید.

یافته های تحقیق

از آنجایی که توزیع داده‌ها طبق آزمون کولموگروف اسمیرنوف نرمال است (جدول (۲)، از رگرسیون خطی برای تحلیل فرضیه های پژوهش استفاده شد.

آزمون فرضیه اصلی : سرمایه های فکری بر عملکرد آموزشی معلمان تاثیر دارد

برای تحلیل فرضیه اصلی پژوهش، دو فرضیه آماری به شرح زیر ارائه شده است:

H1: سرمایه های فکری بر عملکرد آموزشی معلمان تاثیر دارد.

H0: سرمایه های فکری بر عملکرد آموزشی معلمان تاثیر ندارد.

در فرضیه اصلی، سرمایه های فکری به عنوان متغیر مستقل و عملکرد آموزشی معلمان به عنوان متغیر وابسته شناسایی شده اند. در صورتی که ضریب متغیر مستقل معنادار باشد، می توان استنباط کرد که متغیر مستقل تاثیر قابل توجهی بر متغیر وابسته دارد و این نشان می دهد که سرمایه های فکری می توانند به طور مؤثر عملکرد آموزشی معلمان را پیشبینی کنند. این فرض از طریق آزمون دوربین واتسون ارزیابی می شود که ارزیابی می کند آیا خطاها مستقل از یکدیگر هستند یا خیر. مقدار آماره دوربین واتسون برای مدل رگرسیون برابر است با ۱/۷۹. این مقدار مقداری را ایجاد می کند که بین ۱/۵ تا ۲/۵ قرار می گیرد. بنابراین، می توان نتیجه گرفت که فرضیه مربوط به استقلال خطاها در مدل رگرسیون تأیید می شود و عدم همبستگی بین خطاها تأیید می شود. علاوه بر این، ضریب تعیین نشان می دهد که تقریباً ۵۴ درصد از تغییرات عملکرد آموزشی معلمان را می توان به سرمایه های فکری نسبت داد.

جدول ۳: نتایج رگرسیون خطی فرضیه اصلی

معنی داری	T	معنی داری	F	R ²	ضریب همبستگی	دوربین واتسون	متغیر
۰/۰۰۰	۵/۶۶	۰/۰۰۰	۱۷۶/۲۶۸	۰/۵۴۵	۰/۷۶۲	۱/۷۹	ثابت
۰/۰۰۰	۱۰/۵۶						عملکرد آموزشی

بر اساس جدول ۳، آزمون F فیشر ۱۷۶/۲۶۸ سطح معنی داری (۰.۰۰۰) به دست آمده برای آن مربوط به آزمون قطعیت وجود رابطه خطی بین سرمایه های فکری و عملکرد آموزشی معلمان است و با توجه به اینکه سطح معنیداری این آزمون نیز کمتر از ۰/۰۵ است، میتوان گفت که بین متغیرهای مستقل و متغیر وابسته رابطه خطی وجود دارد و کل مدل رگرسیون معنادار است. همچنین با توجه به مقدار t مقدار ثابت ۵/۶۶ با سطح معنی داری ۰.۰۰۰ و مقدار تی سرمایه های فکری ۱۰/۵۶ سطح معنی داری ۰.۰۰۰ است، نتایج نشان می دهد که سطح معنی داری به دست آمده از رگرسیون خطی ۰.۰۰۰ و کمتر از ۰/۰۵ است. بنابراین؛ نتیجه گرفته می شود که سرمایه های فکری تاثیر معناداری در پیشبینی عملکرد آموزشی معلمان دارند. بنابراین، با توجه به موارد فوق؛ «سرمایه های فکری قادر به پیش بینی میزان عملکرد آموزشی معلمان است» با اطمینان ۹۹ درصد تأیید می شود.

نتیجه گیری

سرمایه فکری به عنوان مجموعه ای از دانش، مهارت ها، تجارب و سایر دارایی های نامشهود یک سازمان یا فرد تعریف می شود که می تواند در بهبود عملکرد و دستیابی به اهداف مؤثر باشد. در زمینه آموزش، سرمایه فکری شامل مواردی مانند دانش و تخصص اساتید و معلمان، توانایی های یادگیری و حل مسئله دانش آموزان و دانشجویان، و همچنین فرهنگ سازمانی حاکم بر محیط آموزشی است. سرمایه فکری تأثیر مثبت و معناداری بر عملکرد آموزشی دارد. به عبارت دیگر، افزایش سرمایه فکری منجر به بهبود عملکرد آموزشی می شود. این تاثیر از طریق افزایش دانش، مهارت ها و توانایی های افراد در سازمان ها و مؤسسات آموزشی قابل مشاهده است. و تاثیرات مثبت سرمایه فکری بر عملکرد آموزشی عبارتند از :

بهبود کیفیت آموزش: با افزایش دانش و مهارت های اساتید و معلمان، کیفیت آموزش و یادگیری دانش آموزان و دانشجویان ارتقا می یابد.

افزایش نوآوری: سرمایه فکری می تواند به توسعه روش های تدریس نوین و خلاقانه و همچنین ایجاد محیط های یادگیری پویا و جذاب کمک کند.

منابع

- بطحایی ع. ۱۳۸۵. بررسی اثرات سرمایه فکری بر عملکرد سازمانی شرکت‌های تحت پوشش سازمان گسترش و نوآوری صنایع و معادن. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده مدیریت و حسابداری دانشگاه شهید بهشتی.
- زنجیردار م، کهن ع، سلطان زاده ع. ۱۳۸۷. مدیریت اندازه گیری و گزارشگری از سرمایه فکری. نامه اتاق بازرگانی، ۴۸۳: ۱۴-۱۰.
- قلیچ لی ب، مشبکی ا. ۱۳۸۵. نقش سرمایه های اجتماعی در ایجاد سرمایه فکری سازمان. فصلنامه دانش مدیریت، شماره ۷۵: ۱۴۷-۱۲۵.
- مجتهدزاده و. ۱۳۸۹. رابطه سرمایه فکری و عملکرد صنعت بیمه (از دیدگاه مدیران). بررسی های حسابداری و حسابرسی دوره ۱۷، شماره ۶۰: ۱۱۹-۱۰۹.
- نیک پور ا، سنجر س، حیدریان م. ۱۳۹۰. بررسی رابطه بین سرمایه های فکری با کیفیت خدمات دولتی در سازمان امور اقتصادی و دارایی استان کرمان. فرایند مدیریت و توسعه، شماره ۷۵.
- Ghasemi Pirbalouti, Z. , Kalbasi, A. and Mirheidari, A. (2023). A Comparative Study of Teachers' Performance Evaluation Methods in Australia, Finland, Iran and USA. *Iranian Journal of Comparative Education*, 6(1), 2285-2303. doi: 10.22034/ijce.2022.326236.1383
- Abdo, H., Mathews, C., & Ross, C. (2017). Lessons Learned from a Comprehensive Teacher Evaluation System: An Instrumental Case Study, *PhD. Dissertation*, Rutgers University, New Brunswick, NJ.
- Borg, S. (2018). *Teacher evaluation: Global perspectives and their implications for English language teaching*. London, England: British Council.
- Youngs, P., & Grissom, J. A. (2016). Multiple measures in teacher evaluation; Lessons learned and guidelines for practice (pp. 169-183). In. J. A. Grissom & P. Youngs (Eds.), *Improving teacher evaluation systems: Making the most of multiple measures*. New York, NY: Teachers College Press.
- Hallinger, P., Heck, R., & Murphy, J. (2014). Teacher evaluation and school improvement: an analysis of the evidence. *Journal of Educational Assessment, Evaluation and Accountability*, 26(1), 5-28.

- Stronge, J., & Tucker, P. (2017). *Handbook on Teacher Evaluation with CD-ROM*. Routledge.
- Pecheone, R. L. & Chung, R.R. (2006). Evidence in Teacher Education: The performance Assessment for California Teachers (PACT). *Journal of Teacher Education*, 57(1), 22-36 DOI: 10.1177/0022487105284045.